

STATENSTUK   **2023-132**

Startnotitie 'Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Horizon van Drenthe'.

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie op 10 januari 2024
- Provinciale Staten op 14 februari 2024
- fatale beslisdatum: 14 februari 2024

Behandeld door thema Ruimte & Wonen, telefoonnummer (0592) 36 55 55

Portefeuillehouder: mevrouw Y. Turenhout

Inleiding

a. Algemeen

De omgevingsvisie is een veelomvattend kaderstellend beleidsdocument dat richting geeft aan de (ruimtelijke) ontwikkeling van Drenthe en wordt vastgesteld door Provinciale Staten. In februari 2023 hebben uw Staten de procesaanpak om te komen tot een nieuwe Omgevingsvisie "Horizon van Drenthe" vastgesteld. U hebt ons gevraagd om in deze bestuurstermijn (2023 – 2027) een nieuwe Omgevingsvisie op te stellen. Daarnaast hebt u gevraagd om een startnotitie, op basis waarvan uw Staten kunnen besluiten tot het begin van het traject. In de voorliggende startnotitie gaan wij achtereenvolgens in op de spelregels voor de inhoud, het proces en de uitgangspunten voor participatie. Wij hechten er waarde aan dat uw Staten deze spelregels voorafgaand aan het proces bespreekt en vaststelt, teneinde in het verdere traject te kunnen focussen op de inhoud.

Met een nieuwe Omgevingsvisie willen wij mogelijkheden voor de toekomst verkennen, en de opgaven voor Drenthe in samenhang richting geven. De centrale vraag is hoe wij willen dat Drenthe er in 2050 uitziet, welke keuzes daarvoor op korte termijn nodig zijn en hoe wij hier samen met onze partners invulling aan gaan geven. Daarbij richten wij de blik ook nog even verder weg, naar 2100. Om te bezien of er ontwikkelingen op de lange termijn voorstelbaar zijn, waarvoor het verstandig is er nu al op te anticiperen.

Met de nieuwe Omgevingsvisie willen wij ons beleidsbouwwerk verbeteren. Hiermee bedoelen wij de eenduidige aansluiting van visie op instrumenten en programma's en op de begroting. In de provinciale begroting van 2027 (ter behandeling in 2026) krijgt dit zijn uitwerking.

Ons voorstel is om de inhoudelijke uitwerking langs drie lijnen te laten lopen, met toekomstperspectieven op:

- Landelijk gebied
- Netwerken voor economie en energie
- Leefbare dorpen en steden.

Aan de hand van scenario's verkennen en verbeelden wij de toekomst in 2050 en 2100. Voorafgaand aan de uitwerking willen wij een aantal spelregels 'vastzetten'. Naast ruimtelijke principes zoals zuinig ruimtegebruik, brede welvaart, ontwikkelen mét ruimtelijke kwaliteit en bodem en water sturend, stellen wij ook als spelregel dat wij eerder gemaakte afspraken, bijvoorbeeld in kader van klimaat en biodiversiteit, nastreven.

Wij vinden het belangrijk om grondig te zijn en tegelijkertijd niet te veel tijd te nemen tot het maken van keuzes. Met de procesinrichting zoals beschreven in de startnotitie denken wij hierin een balans te hebben gevonden. Wij hebben er vertrouwen in dat we een goede discussie kunnen voeren over de toekomst van Drenthe en de ruimtelijke vraagstukken die dat met zich mee brengt.

b. Europese aspecten

n.v.t.

c. Economie/werkgelegenheid

n.v.t.

d. Participatie

De Omgevingsvisie wordt met medeoverheden, maatschappelijke partners en inwoners opgesteld. In de Startnotitie zijn hiervoor uitgangspunten geformuleerd en worden de verschillende fases van betrokkenheid op hoofdlijnen beschreven.

Ten aanzien van participatie stellen wij voor om functioneel gericht partners en inwoners te betrekken. De medeoverheden willen wij vanaf het begin af aan consulteren bij de uitwerking. De maatschappelijke organisaties sluiten iets later in het traject aan. De inwoners van Drenthe betrekken wij als de toekomstscenario's voldoende zijn uitgewerkt om daarmee een zinvol gesprek over de toekomst te kunnen voeren.

Wij zien Statenleden als toehoorder in het participatieproces, omdat een balans gevonden moet worden tussen de rol als gekozen volksvertegenwoordiger en uiteindelijke beslisser. Door uw Staten in de gelegenheid te stellen om als toehoorder aanwezig te zijn bij sessies en oplopen kunnen we u de informatie uit de eerste hand bieden. Daarnaast houden we u regelmatig op de hoogte via informatiebijeenkomsten en de website. Het debat moet naar onze mening in de openbaarheid van de Statenzaal plaatsvinden.

Wij stellen voor om in Q1 van 2024 het Communicatie en Participatieplan met u te bespreken, met als doel inzicht te geven in doelgroepen en wijze van participatie.

Advies

1. In te stemmen met de uitgangspunten en leidende principes opgenomen in de Startnotitie 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie'.

Doelstelling uit de begroting

2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

20.2.3.04 Juiste functie op de juiste plek

Argumenten

1.1 Met de Startnotitie geeft Gedeputeerde Staten invulling aan de opdracht van Provinciale Staten van 1 februari 2023.

1.2 Met de Startnotitie stellen Provinciale Staten de kaders vast voor de ambitie die we hebben met de omgevingsvisie en het proces van totstandkoming. U wordt gevraagd:

- kennis te nemen van de noodzaak voor een nieuwe Omgevingsvisie
- de uitgangspunten ten aanzien van het op te leveren product, de provinciale rol en sturing en het participatieproces vast te stellen
- de leidende ruimtelijke principes (spelregels) ter verdeling van de ruimte vast te stellen
- de uitgangspunten voor participatie en communicatie en de wijze/momenten waarop Provinciale Staten wordt betrokken vast te stellen
- kennis te nemen van de aanpak, planning, organisatie en middelen.

1.3 De vier belangrijkste redenen voor een nieuwe Omgevingsvisie zijn:

- *Antwoord formuleren op grote ruimtelijke vragen en opgaven*
Drenthe heeft een aantal grote ruimtelijke opgaven. Om die opgaven zo goed mogelijk in te passen en de ruimte zo rechtvaardig mogelijk te verdelen is het van belang dat wij een aantal keuzes maken.
- *Samenloop met en inbreng in (Rijks)programma's en trajecten*
Er zijn verschillende beleidsprogramma's in voorbereiding of in uitvoering die relevant zijn voor de ruimtelijke ordening van Drenthe en/of leiden tot een ruimteclaim.
- *Verbeterslag in duidelijkheid voor medeoverheden*
Voor de doorwerking van de Omgevingsvisie zijn we afhankelijk van andere overheden. Helder, eenduidig uitlegbaar provinciaal beleid met verbeelding helpt onze medeoverheden en initiatiefnemers om het provinciaal belang goed mee te nemen bij de ontwikkeling van plannen.
- *Bieden van duidelijkheid voor inwoners*
Wij zien de Drentse samenleving veranderen als het gaat om samenstelling, wensen en betrokkenheid. Door de inwoners te betrekken bij de toekomst van Drenthe laten wij zien dat wij een overheid zijn die actuele en toekomstige problemen en kansen wil aanpakken en dat wij de opgave kunnen vertalen in transparante beleidskeuzes en effectieve samenwerking.

Tijdsplanning

Wij willen uw Staten Q2/3 van 2026 een definitieve Omgevingsvisie Drenthe voorleggen, voorzien van onze reactie op ingediende zienswijzen (Nota van Beantwoording) en een voorstel voor monitoring en evaluatie. Om zover te komen hebben wij onderstaande twee tussentijdse beslismomenten gepland.

- **Contouren voor ontwerp:** In Q4 van 2024 behandelen Provinciale Staten een voorstel (Contourennota) ten aanzien van provinciale belang, sturing en rol en daarnaast de inhoudelijke randvoorwaarden voor verdere uitwerking. Tegelijkertijd wordt ook de Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) ten behoeve van de m.e.r.-procedure behandeld.
- **Ontwerp vrijgeven voor inspraak:** In Q4 van 2025 zijn wij voornemens het Ontwerp Omgevingsvisie ter inzage te leggen. Een voorstel, inclusief MER, tot de ruimtelijk-economische uitwerking van hoofdstructuren van natuur, water, landbouw, economie, energie en mobiliteit en eventuele deeluitwerkingen.

Wanneer	Wat	Besluitvorming door
December 2023	Startnotitie Lancering online Atlas Lancering website	Provinciale Staten Gedeputeerde Staten Gedeputeerde Staten
Q4 2024	Contournota + Notitie Reikwijdte en Detailniveau	Provinciale Staten
Q4 2025	Vrijgeven ontwerp Omgevingsvisie Drenthe + Milieueffectrapportage voor inspraak	Gedeputeerde Staten
Q2/3 2026	Omgevingsvisie Drenthe + Nota van beantwoording	Provinciale Staten

Financiën

Het proces wordt uit de bestaande begroting gedekt. Het betreft een bedrag van € 650.000,-- ten laste van het budget Doelstelling 3.01.02: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit voor het begrotingsjaar 2024/2025 /2026.

In 2023 is er incidenteel € 200.000,-- beschikbaar ten behoeve van de nieuwe omgevingsvisie. In de 3e actualisatie 2023 wordt voorgesteld om dit budget over te hevelen naar 2024. Onder voorbehoud van goedkeuring van deze overheveling wordt dit budget ingezet, de overige dekking komt vanuit de structurele bestaande budgetten ruimte, onder voorbehoud goedkeuring begrotingen 2024/2025/2026.

Prestaties/product: 3900203/3910501

Monitoring en evaluatie

De Omgevingsvisie wordt opgeleverd met een Monitorings- en Evaluatieprogramma.

Communicatie

Om te kunnen participeren, is het belangrijk dat deelnemers over begrijpelijke basisinformatie beschikken. Daarom zorgen wij dat zij op de hoogte zijn van het traject, worden gestimuleerd om na te denken over de toekomst van Drenthe, weten dat zij aan het proces mee kunnen/gaan doen en merken dat hun input gebruikt wordt bij de uiteindelijke keuzes. In de uitvoering werken wij hiervoor een communicatie- en participatiekalender uit.

Bijlagen

1. Startnotitie 'Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Horizon van Drenthe'

Ter inzage in kamer C0.39

Niet van toepassing

Assen, 7 november 2023

Kenmerk: 45/5.10/2023001504

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

drs. J. Klijnsma, voorzitter

W.F. Brenkman MSc, secretaris

wa/coll.

Ontwerpbesluit

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 7 november 2023, kenmerk 45/5.10/2023001504;

BESLUITEN :

de Startnotitie 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie' vast te stellen.

Assen, 14 februari 2024

Provinciale Staten voornoemd,

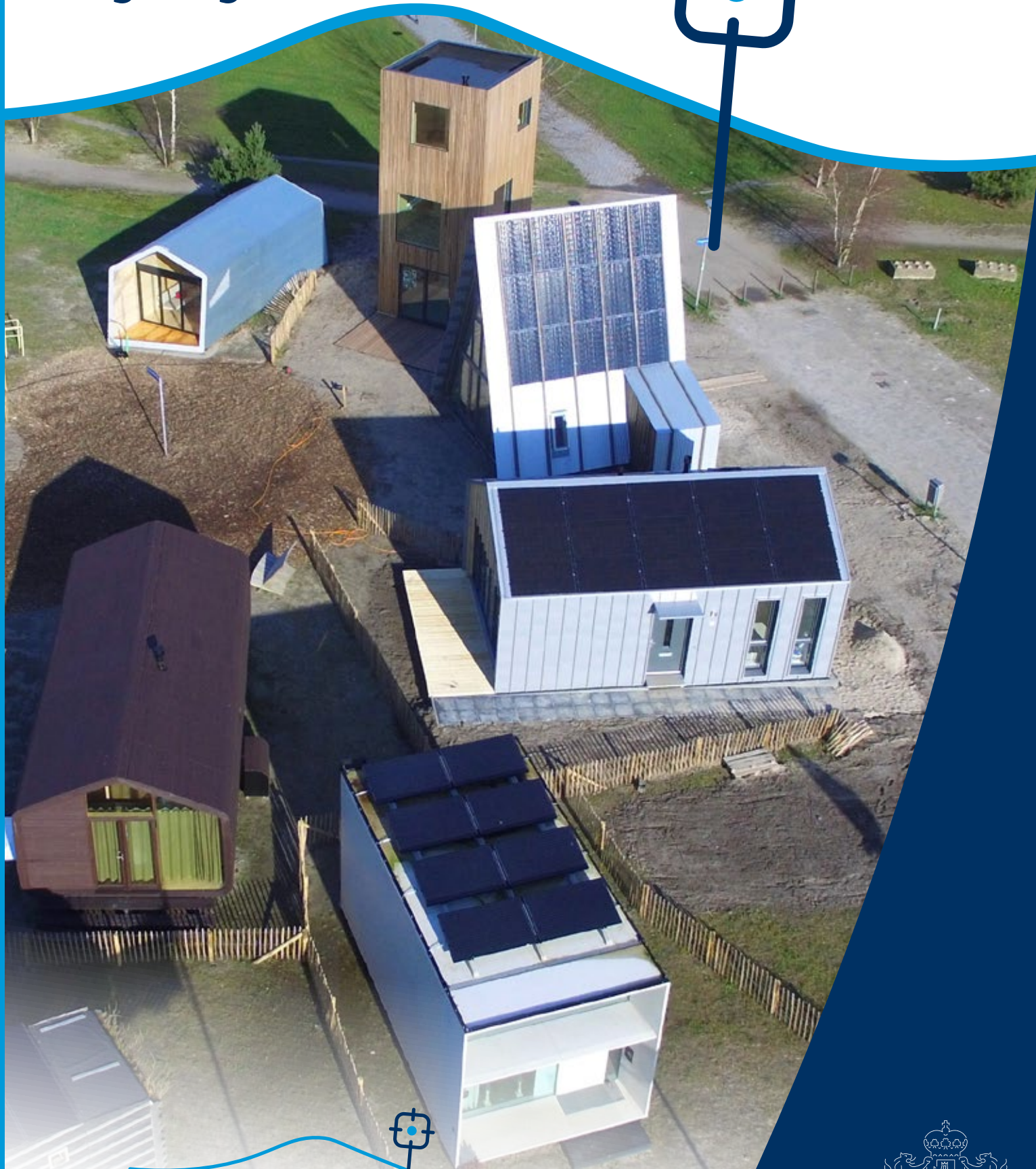
, voorzitter

, griffier

wa/coll.

Startnotitie

Op weg naar een nieuwe
Omgevingsvisie

November 2023, ter bespreking in de Statencommissie van 6 december 2023

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Waarom een nieuwe Omgevingsvisie	7
3	Doel en uitgangspunten voor het eindresultaat	11
4	Ruimtelijke leidende principes	13
5	Provinciale rol en sturing	15
6	Uitgangspunten voor communicatie en participatie	17
7	Naar een lange termijn toekomstperspectief	19
8	Proces en planning	25
9	Organisatie en middelen	27
	Bijlage: overzicht inhoudelijke vraagstukken	30

1 Inleiding

Op 1 februari 2023 heeft Provinciale Staten de procesaanpak 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie' vastgesteld en het nieuwe college van Gedeputeerde Staten de opdracht gegeven deze uit te werken tot een startnotitie. Deze startnotitie ligt nu voor u en gaat in op de aanleiding, de inhoudelijke vraagstukken, het proces en de planning, de participatie en communicatie en de organisatie en kosten.

Met een nieuwe Omgevingsvisie willen we mogelijkheden voor de toekomst verkennen en de verschillende opgaven in samenhang richting geven. De centrale vraag is hoe we willen dat Drenthe er in 2050 uitziet, welke keuzes daarvoor op korte termijn nodig zijn en hoe we hier samen met onze partners invulling aan gaan geven. Daarbij richten we de blik ook nog even verder weg, naar 2100. Om te bezien of er ontwikkelingen op de lange termijn voorstelbaar zijn, waarvoor het verstandig is er nu al op te anticiperen. We willen de Omgevingsvisie in deze bestuurstermijn (2023-2027) vaststellen en de nieuwe beleidsambities door laten werken in de provinciale begroting.

2 **Waarom een nieuwe Omgevingsvisie**

Wat is een Omgevingsvisie?

De Omgevingswet schrijft voor dat iedere provincie een Omgevingsvisie vaststelt voor haar grondgebied. Een strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving. Een Omgevingsvisie gaat in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed. De Omgevingsvisie is vormvrij en ook in de keuze van het detailniveau en de onderwerpen zijn we vrij.

De Omgevingswet heeft een brede opvatting van de fysieke leefomgeving. Het gaat niet alleen om een goede ruimtelijke ordening, maar ook om het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving, een goede leefomgevingskwaliteit voor inwoners en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Dit moet er in ieder geval in staan:

- Waar staan we: een beschrijving van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.
- Waar willen we naar toe: de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, beheer, bescherming en behoud van de fysieke leefomgeving gebaseerd op een scenario-studie.
- Op welke manier gaan we dat bereiken?

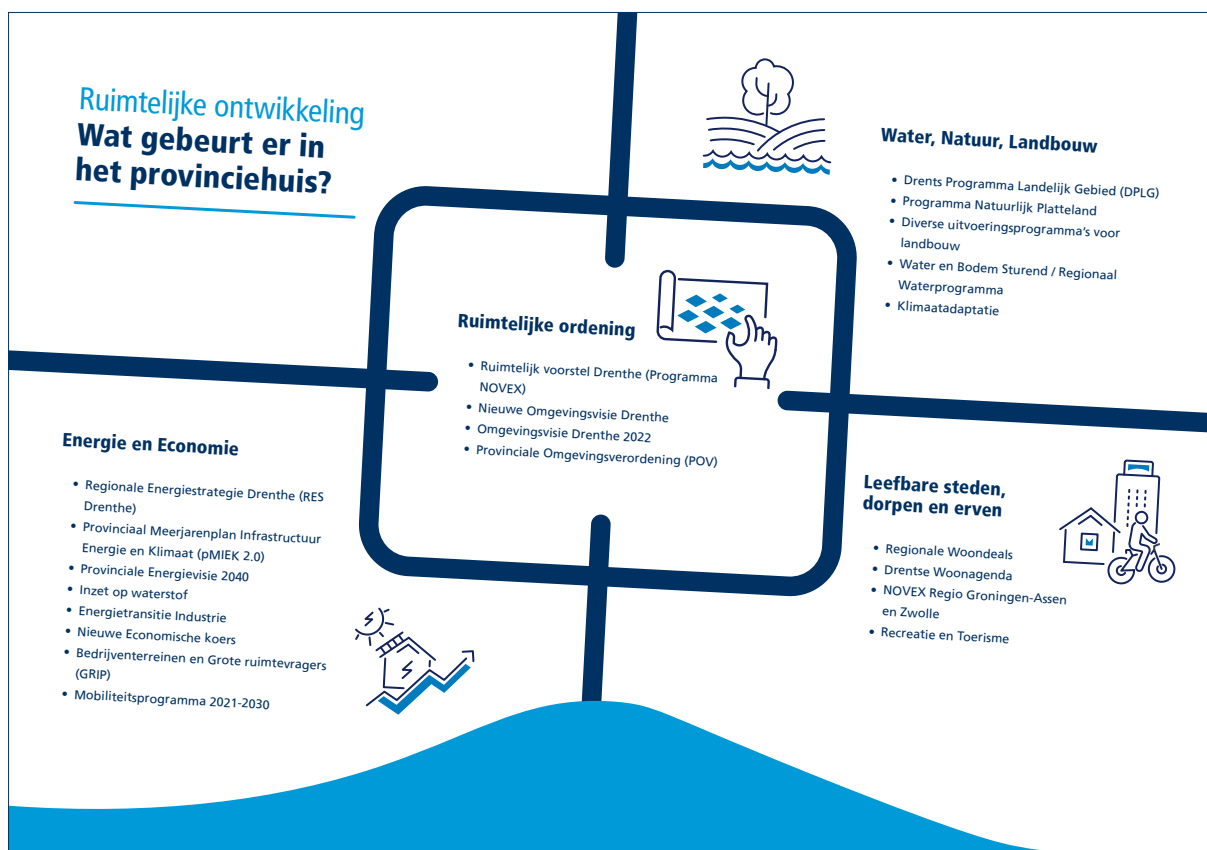
De Omgevingsvisie vormt de strategische onderlegger voor provinciale beleidskaders en krijgt een vertaling naar regels in de provinciale Omgevingsverordening (POV) en een nadere uitwerking in programma's.

Een antwoord formuleren op grote ruimtelijke opgaven

Drenthe heeft een aantal grote ruimtelijke opgaven. Om die opgaven zo goed mogelijk in te passen en de ruimte zo rechtvaardig mogelijk te verdelen, is het van belang dat we een aantal keuzes maken. Hoe gaan we om met de gevolgen van klimaatverandering? Wat wordt de volgende stap in transitie naar een duurzame energievoorziening? Met welke inrichting van het landelijk gebied behalen we én de internationale doelen voor natuur, water en klimaat én blijft het goed boeren, werken, recreëren en samenleven op het Drentse platteland? Welke keuzes kunnen we maken voor de economische ontwikkeling van Drenthe en wat betekent dat voor de mobiliteit, infrastructuur en de woonvraag? En hoe zorgen we ervoor dat ons landschap, ondanks alle veranderingen, aantrekkelijk blijft? Ook voor toekomstige generaties. De huidige Omgevingsvisie Drenthe 2022 geeft onvoldoende antwoord op deze vraagstukken.

Samenloop met Rijks- en provinciale programma's

Er zijn verschillende beleidsprogramma's in voorbereiding of in uitvoering die relevant zijn voor de ruimtelijke ordening en inrichting van Drenthe (zie ook Bijlage 1).

Overzicht lopende programma's en beleidsprocessen

We zien de nieuwe Omgevingsvisie als hét strategische beleidskader voor het provinciale beleid en maken in de Omgevingsvisie een integraal besluit over de verdeling en inrichting van de ruimte. Dit betekent dat de verschillende programma's hun eigen proces en tempo volgen, maar dat beslissingen over de ruimtelijke impact een plek krijgen in de Omgevingsvisie.

Nota Ruimte en Ruimtelijk voorstel Drenthe (NOVEX)

Het Rijk wil de regie in de ruimtelijke ordening hernemen en werkt aan een nieuwe Nota Ruimte. Vooruitlopend hierop is op 6 oktober 2023 een [contourennotitie](#) naar de Tweede Kamer gestuurd. De notitie benoemt de urgente ruimtelijke vraagstukken voor ons land, keuzes die overheden moeten maken en geeft een eerste inhoudelijk richting voor een rechtvaardige verdeling van de ruimte.

De provincies zijn in het kader van het Rijksprogramma NOVEX in december 2022 gevraagd om bij te dragen aan de verschillende nationale ruimtelijke vraagstukken. De provinciale ruimtelijke voorstellen vormen daarmee een belangrijke basis voor de nieuwe Nota Ruimte. Met het Ruimtelijk voorstel Drenthe geven we begin 2024 antwoord op de enkele vragen die het Rijk aan ons heeft gesteld. De vragen waar we nu nog geen antwoord op hebben, schuiven we door naar het traject van de Omgevingsvisie.

Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG)

Met het DPLG geven we invulling aan de (inter)nationale doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat, in samenhang met behoud en ontwikkeling van een sociaal-economisch vitaal platteland. Hieruit volgen keuzes voor het grondgebruik ten aanzien van water, natuur en landbouw. In het voorjaar van 2023 is een eerste versie van het DPLG opgeleverd, in juli 2023 aangevuld met keuzes voor maatregelenpakketten. De nadere uitwerking van het DPLG loopt grotendeels parallel aan de ontwikkeling van een nieuwe Omgevingsvisie. Waar het DPLG zich voornamelijk richt op de vraagstukken richting 2027-2035, richt de Omgevingsvisie zich vooral op het langetermijnperspectief voor het landelijk gebied.

Het verhaal van Drenthe (Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem BRE)

Het BRE-onderzoek naar de effectiviteit van (inter)bestuurlijke samenwerking van gemeenten, waterschappen en provincie laat zien dat de samenwerking in Drenthe effectiever en daadkrachtiger kan. In vervolg daarop wordt een 'verhaal van Drenthe' gemaakt: een inhoudelijke basis voor een strategische agenda. We streven ernaar dat de lijn van dit 'verhaal' en de hoofdlijn van de nieuwe Omgevingsvisie overeenkomt.

Verbeterslag in duidelijkheid voor medeoverheden

Voor de doorwerking van de Omgevingsvisie zijn we afhankelijk van andere overheden. Een helder samenhangend en eenduidig uitlegbaar provinciaal beleid met verbeelding helpt medeoverheden om het provinciaal belang goed mee te nemen bij de ontwikkeling en uitvoering van (ruimtelijke)plannen.

Duidelijkheid bieden aan inwoners

We zien de Drentse samenleving veranderen als het gaat om samenstelling, wensen en betrokkenheid. Door inwoners te betrekken bij de toekomst van Drenthe laten we zien dat we een overheid zijn die actuele en toekomstige problemen en kansen wil aanpakken en dat we de opgaven kunnen vertalen in transparante beleidskeuzes en effectieve samenwerking.

3 Doel en uitgangspunten voor het eindresultaat

Doel: een nieuwe Omgevingsvisie Drenthe in 2026

We willen in 2026 een nieuwe Omgevingsvisie vaststellen. Een visie waarin is doordacht hoe de verschillende opgaven in Drenthe het beste een plek kunnen krijgen. Een visie waarin op basis van een integrale afweging keuzes voor de verdeling van de ruimte zijn gemaakt en waarvoor we ons hebben laten voeden door de Drentse samenleving. De keuzes kunnen gebiedsgericht zijn, waardoor er verschil in benadering tussen gebieden ontstaat. De Omgevingsvisie is helder over onze rol en sturing, over de inzet van instrumenten en vormt dé strategische onderlegger voor al het provinciale beleid.

Een realistisch verbeeldend verhaal

De nieuwe Omgevingsvisie wordt een eerlijk en goed te begrijpen verhaal. In helder taalgebruik en ondersteund door verbeeldingen, schetsen we een realistisch beeld van de toekomst. Een antwoord op de vraag welke veranderingen in onze leefomgeving op ons afkomen, wat de impact daarvan kan zijn en hoe die er dan uit kunnen komen te zien. Een verhaal over de lange termijn, met een handelingsperspectief voor vandaag. Op hoofdlijnen, maar duidelijk genoeg om in de praktijk mee uit de voeten te kunnen.

Behouden wat goed is

De huidige Omgevingsvisie Drenthe bevat onderdelen die goed werken en voldoende bij de tijd zijn. Deze onderdelen gooien we niet overboord maar nemen we, al dan niet aangepast, mee naar de nieuwe Omgevingsvisie.

Basis voor een stevig beleidsbouwwerk

De Omgevingsvisie vormt de basis voor een samenhangend beleidsbouwwerk. De Omgevingsvisie krijgt een vertaling in regels in de Provinciale Omgevingsverordening (POV). Deze regels werken direct door naar derden. Bijvoorbeeld naar gemeenten, die de regels bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen in acht moeten nemen.

De Omgevingsvisie kan nader worden uitgewerkt in programma's. Een programma is een nieuw provinciaal instrument uit de Omgevingswet. Het is een document dat zich meer richt op de uitvoering van het beleid. Voor de vaststelling moet een formele procedure doorlopen worden, met participatie en inspraak. Voortkomend uit EU-regelgeving zijn drie programma's verplicht: het Regionaal Waterprogramma, het

Beheerplan Natura2000 en het Actieplan geluid. Voor uitwerking van het DPLG en beleid voor bijvoorbeeld natuur, landbouw, mobiliteit en economie, recreatie en toerisme, lijkt het voor de hand te liggen een programma op te stellen.

Naast de uitwerking in programma's willen we de beleidsdoelen uit de nieuwe Omgevingsvisie koppelen aan de begroting. Daarmee beogen we een heldere samenhang tussen ambities, beleidsdoelen en de inzet van middelen.

Ook een monitoring- en evaluatieprogramma behoort tot het beleidsbouwwerk. Daarmee gaan we – zoveel mogelijk datagedreven – volgen of het ingezette beleid voldoende bijdraagt aan onze ambities en doelstellingen.

Beleidsbouwwerk

4 Ruimtelijke leidende principes

“Hoe komen we tot een rechtvaardige verdeling en goede inrichting van de ruimte in Drenthe?”

Voor het verdelen van de Drentse ruimte hanteren we de volgende leidende principes

Afspraak is afspraak

We streven (inter)nationale ambities en afspraken na, zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord, de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water, het Natuurpact, de Woondeals en de samenwerkingsovereenkomsten Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle en Regiodeal Zuid- en Oost Drenthe.

Water en bodem sturend

De gesteldheid van ons water- en bodemsysteem wordt meer bepalend voor wat er kan. Daarbij houden we zo veel mogelijk rekening met de te verwachten gevolgen van klimaatverandering. Bijvoorbeeld door in de beekdalen ruimte te houden voor water.

Brede welvaart

We streven naar een goede kwaliteit van leven (welzijn, materiele welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid en milieu) in het hier en nu zonder dat dit ten koste gaat van volgende generaties of problemen elders oplevert. Dit geldt ook voor ontwikkelingen die later tot hoge kosten kunnen leiden voor beheer of aanpassing. Ook houden we opties open voor ontwikkelingen die nu nog onzeker zijn, maar in de toekomst om ruimte kunnen vragen.

Zuinig ruimtegebruik

We gebruiken de ruimte zo efficiënt mogelijk. We zoeken naar mogelijkheden om functies te combineren en kijken daarbij vooral naar opties binnen het bestaand bebouwde gebied: vernieuwen en transformeren van wat er al is.

Ruimtelijk Kwaliteit

We streven naar een schone bodem, water en lucht en een goede leefomgevingskwaliteit. We ontwikkelen mét ruimtelijke kwaliteit. Een plek heeft ruimtelijke kwaliteit als er sprake is van gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde. We nemen ook herkomstwaarde mee, zodat de ontstaansgeschiedenis en identiteit van een plek in beeld blijft. Erfgoed bepaalt mede de identiteit van Drenthe en biedt ons inspiratie voor het vinden van nieuwe oplossingen.

Afwentelen voorkomen (waterberging Onlanden)

Kenmerken en identiteit (koloniewoningen Frederiksoord)

Combineren van functies (zandaafgraving en zonnepark De Mussels)

6 Uitgangspunten voor communicatie en participatie

“Onze communicatie en participatie is inspirerend en tegelijkertijd effectief, efficiënt en van waarde”

We willen een toekomstbestendige visie voor Drenthe maken. Niet alleen gebaseerd op professionele kennis en expertise, maar juist ook gevoed door inwoners, medeoverheden en (maatschappelijke) organisaties. Hoe kijken zij naar de toekomst van onze provincie, naar de opgaven in hun leefomgeving en welke keuzes zouden zij maken? Daarvoor zijn verschillende vormen van participatie belangrijk, zoals informeren, meedenken, meebeslissen en meewerken.

Voor de participatie hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Het ‘Kader verbindend besturen, opgesteld en vastgesteld door Provinciale Staten op 13 juli 2022, voor het inrichten van beleid- en besluitvormingsprocessen waar inwonersparticipatie aan de orde is, vormt ons vertrekpunt;
- De participatie moet zinvol en inspirerend zijn. De gesprekken en activiteiten moeten zowel ons, als de deelnemers iets opleveren. Inspiratie halen we bijvoorbeeld uit kunst, onderwijs en wetenschap;
- We komen met een heldere gespreksagenda: welke provinciale vraagstukken spelen er, welke keuzeruimte is er en wat staat wel/niet ter discussie. Dit kan bijvoorbeeld per gebied of per thema. Daarbij zijn we duidelijk op welke trede van de participatieladder we staan.
- We streven naar representativiteit en diversiteit, niet alleen ‘the usual suspects’, en leggen de nadruk op gesprekken met jongeren. Het gaat immers over hun toekomst.
- Om overdaad te voorkomen en rekening houdend met de werkdruk van onze partners, benutten we de reguliere gesprekken met medeoverheden en maatschappelijke organisaties. We sluiten aan bij of maken gebruik van (uitkomsten van) participatieprocessen die al lopen in een gebied of voor een thema;
- We zetten onze communicatiemiddelen en participatiemethoden selectief in: zinvol en behapbaar qua tijd voor onze interne organisatie of efficiënt te organiseren door externe partners en partijen.
- We zorgen dat deelnemers over gelijke en heldere basisinformatie beschikken, zodat ze in staat worden gesteld om mee te denken. Bijvoorbeeld door de online Atlas en onze website in te zetten en door persoonlijke voorlichting.

- We zorgen dat goede ideeën en suggesties die tijdens het participatietraject naar voren komen, maar niet direct een plek in de Omgevingsvisie kunnen krijgen, op de juiste plek terecht komen om verder gebracht te worden.

Uitwerking in communicatie- en participatieplan

We willen bereiken dat onze stakeholders op de hoogte zijn van het traject om te komen tot een nieuwe Omgevingsvisie, gaan nadenken over de toekomst van Drenthe, weten dat ze aan het proces mee kunnen doen en gaan doen en merken dat hun input gebruikt wordt bij de uiteindelijke keuzes.

In een communicatie- en participatieplan werken we verder uit wat we willen communiceren, wanneer, waarom en op welke wijze en aan welke doelgroepen. Daarnaast werken we uit op welke wijze, met welke werkvormen, we op welke momenten het gesprek met onze samenleving aan gaan. In Hoofdstuk 8 wordt een aanzet gegeven voor de participatie per fase.

Alle basisinformatie komt beschikbaar via een webpagina/online platform op www.provincie.drenthe.nl, ondersteund door de provinciale kanalen (online en offline). Dit platform wordt dé plek waar het proces wordt uitgelegd, resultaten worden gepubliceerd en bijeenkomsten of andere participatiemomenten worden aangekondigd. Daarnaast zetten we een passende communicatiemix in om een zo breed mogelijke doelgroep te bereiken. Hierdoor kan iedereen het proces en de (tussentijdse) uitkomsten volgen.

7 Naar een lange termijn toekomstperspectief

“Welke toekomst zien we voor Drenthe? Waar willen we staan in 2050, wat zien we richting 2100 op ons afkomen en wat betekent dat voor ons beleid richting 2030”

Vensters op 2100, 2050 en 2030

In de nieuwe Omgevingsvisie werpen we onze blik vooruit. We ontwikkelen verschillende scenario's voor 2100 en 2050 en vertalen dat naar beleid voor 2030. Ook schetsen we de huidige situatie.

Drenthe in 2100

2100 is heel ver weg. Toch achten we het van belang om zo ver vooruit te blikken. Dit is namelijk de horizon die internationaal voor klimaatstudies wordt gebruikt. Het doel is om vanuit 'wat-als scenario's' te beschouwen of er op de lange termijn ontwikkelingen voorstelbaar zijn waarvoor het verstandig is er nu al rekening mee te houden. Voor deze verre horizon leunen we op de vergezichten die momenteel op nationaal niveau worden ontwikkeld. Voorbeelden hiervan zijn het Programma NL2100 van het College van Rijksbouwmeesters, het kennis- en innovatieprogramma 'Rethink the Delta' en de Rijksverkenningen binnen het Programma Mooi Nederland.

Drenthe in 2050

Drenthe over 27 jaar. We verkennen vanuit de trends en ontwikkelingen die we nu zien verschillende scenario's voor Drenthe in 2050. De scenario's willen we uitwerken tot op het niveau waarop verschillende keuzemogelijkheden in beeld komen.

Drenthe in 2030

Vanuit de scenario's voor 2100 en 2050 beredeneren we welke beleidsopties er zijn voor de korte termijn.

Drenthe 2023

Alle voor de nieuwe Omgevingsvisie relevante data en kaartbeelden over de huidige situatie van Drenthe worden verzameld in een online Atlas. Ook een beleidsevaluatie en relevante trends en ontwikkelingen krijgen een plek in deze Atlas.

Toekomstscenario's voor drie hoofdvraagstukken

“Welk toekomstperspectief zien we voor het landelijk gebied, voor het functioneren van de netwerken voor economie en energie en voor leefbare dorpen en steden”

We komen tot toekomstscenario's voor 2050 door het gesprek op drie hoofdvraagstukken te richten: de toekomst van ons landelijk gebied, de netwerken voor economie en energie en leefbare dorpen en steden. Daarmee sluiten we aan bij de insteek die nationaal gekozen om te komen tot een Nota Ruimte en kunnen we dankbaar gebruik maken van de inventarisaties en verkenning die daarvoor zijn en worden uitgevoerd. Daarnaast maakt de keuze om langs deze drie lijnen te werken het gesprek overzichtelijk en behapbaar.

Een uitgangspunt voor het uitwerken van de toekomstscenario's is dat we niet terugkeren op gemaakte afspraken. Dit betekent dat we ons in alle scenario's inspannen om (inter)nationale doelen voor o.a. klimaat, water, natuur, energie en circulariteit te halen.

In de bijlage is een overzicht van onderliggende vraagstukken opgenomen.

Scenario's voor het landelijk gebied

Nederland staat voor de acute opgave om binnen de gestelde natuur-, water- en klimaatkaders een toekomstperspectief voor de landbouw te ontwikkelen met structureel minder uitstoot van stikstof, broeikasgassen en chemische stoffen. Om beter toegerust te zijn op de gevolgen van klimaatverandering zullen we meer ruimte moeten maken voor zoetwater en zuinig om moeten gaan met het beschikbare water. Maar in het landelijk gebied speelt meer dan de opgaven rondom stikstof, klimaat, natuur en water. De mensen moeten er nu en in de toekomst ook prettig kunnen wonen, werken, verblijven en recreëren. Daarom moeten we ons een beeld vormen van de toekomst van het landelijk gebied in economisch, sociaal en cultureel opzicht.

Scenario's voor netwerken voor energie en (circulaire) economie

Hoe komen we tot een samenhangend regionaal systeem van energie, mobiliteit en (circulaire) economie, zo mogelijk gekoppeld met niet-grondgebonden landbouw? De transities naar een duurzame energievoorziening, schoon vervoer en circulaire economie vragen forse veranderingen in de bestaande energienetwerken en kunnen voortbouwen op de bestaande netwerken voor vervoer over weg, spoor, water, ondergronds en door de lucht. Direct verbonden aan deze netwerken bestaan verschillende clusters, waar economische activiteiten plaatsvinden. Wat moet er gebeuren om zowel grote als kleine bedrijven in staat te stellen te verduurzamen en om de omslag naar circulair te maken? Welke verschuivingen gaat dit opleveren binnen en tussen de bestaande clusters? Als we de huidige economie willen verduurzamen en ruimte willen houden voor groei is er op den duur waarschijnlijk meer fysieke ruimte nodig voor economische activiteiten. Welke locaties komen daarvoor in beeld?

Scenario's voor leefbare steden en dorpen

Wonen, werken, voorzieningen, infrastructuur voor mobiliteit, energie, groen en water vragen allemaal om ruimte. De omvang ervan hangt samen met de ontwikkeling van onze bevolking. Hoe gaat de demografische ontwikkeling van onze provincie eruitzien? De samenstelling van de Drentse bevolking verandert momenteel sterk: er is sprake van een dubbele vergrijzing en de arbeidsbevolking neemt af. Staat daar migratie van buiten de provincie tegenover? Kunnen en willen we daar beleid op voeren?

Hoe koppelen we het woningbouwprogramma aan een economisch perspectief voor onze regio's, zodat we balans krijgen tussen wonen en werken? Hoe krijgen we de veranderende woonvraag (kleiner aantal mensen per woning) en het woningaanbod goed bij elkaar? Voor een groot deel zullen we de ruimte binnen de bestaande dorpen en steden moeten vinden. Daarnaast liggen er grote opgaven ten aanzien van wat er al is: verduurzamen van bestaande woningen, gebouwen en bedrijventerreinen. Combineren, transformeren, innoveren, verdichten en op sommige plaatsen uitbreiding. Met inzet op actieve mobiliteit, ruimte om elkaar te ontmoeten en cultureel-maatschappelijke voorzieningen.

Scenario's verbeelden en effectbeoordeling

We gaan de verschillende scenario's voor het landelijk gebied, netwerken voor energie en economie en leefbare dorpen en steden verbeelden, zodat we ons een beeld kunnen vormen hoe ons landschap eruit kan komen te zien. Daarnaast gaan we de verschillende scenario's beoordelen op hun effecten.

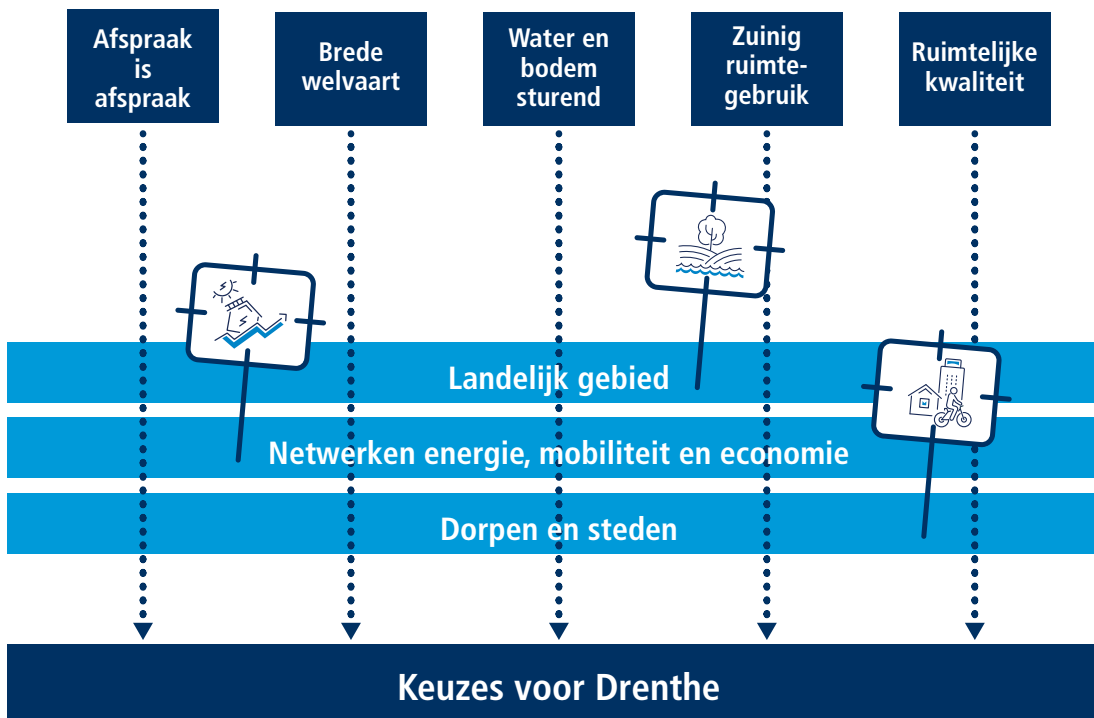
In hoeverre vervullen de scenario's de maatschappelijke behoeften, in hoeverre beschermen ze de fysieke leefomgeving en in hoeverre worden (inter)nationale doelen en afspraken nagekomen. Deze impactanalyse vormt daarmee de basis voor het op te stellen Milieueffectrapport.

Milieueffectrapportage ten behoeve van besluitvorming over de Omgevingsvisie

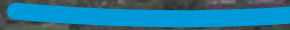
Voor plannen die een kader vormen voor toekomstige besluiten met mogelijke impact op het milieu en de leefomgeving, geldt een plan-m.e.r.-plicht. Dat betekent dat ten behoeve van de besluitvorming over de Omgevingsvisie de procedure voor een milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen moet worden en een Milieueffectrapport (MER) moet worden opgesteld.

Deze procedure start met de ter inzagelegging van een Notitie Reikwijdte en Detailniveau, waarin wordt beschreven wat er onderzocht gaat worden en naar welke effecten wordt gekeken.

Het uiteindelijke MER wordt samen met de ontwerp-Omgevingsvisie ter inzage gelegd. Voor een advies over de juistheid en compleetheid van het MER wordt de onafhankelijke commissie voor de m.e.r. ingeschakeld.

8 Proces en planning

Besluitvormingstraject

Het traject naar een nieuwe Omgevingsvisie doorloopt de volgende procedurele stappen.

Q4 2024 “Contournota: Denkrichting over sturing en randvoorwaarden voor ontwikkeling”

In december 2024 leggen we Provinciale Staten een voorstel voor ten aanzien van provinciale belang, provinciale sturing en rol en een eerste richting voor ruimtelijke keuzes. Deze contournota kan worden beschouwd als het voorontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie, tot stand gekomen met betrokkenheid van onze samenleving en medeoverheden. Tegelijkertijd, en wellicht al iets eerder, wordt de Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) ten behoeve van de milieueffectrapportage behandeld.

Q4 2025 “Ontwerp-Omgevingsvisie: Op weg naar perspectief, beleid, ambities en doelen”

In december 2025 ligt de ontwerp-Omgevingsvisie voor. Een voorstel voor een lange termijn toekomstperspectief op Drenthe, uitgewerkt voor het landelijk gebied, netwerken voor economie en energie en leefbare dorpen en steden. En op basis daarvan een uitwerking naar ruimtelijke hoofdstructuren voor in ieder geval water en bodem, natuur, landbouw, verstedelijking, economie (incl. vrijetijdseconomie), energie en mobiliteit, een uitwerking van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit en eventuele andere deeluitwerkingen. Het ontwerp is met een brede consultatie tot stand gekomen (partners, belanghebbenden en inwoners) en wordt na vaststelling ter inzage gelegd, inclusief het bijbehorende Milieueffectrapport (MER).

Q2/3 2026 “Een nieuwe Omgevingsvisie Drenthe”

In 2026 behandelt Provinciale Staten het voorstel voor de Omgevingsvisie Drenthe, voorzien van een reactie op de zienswijzen op het ontwerp. Met de vaststelling wordt op basis van een visie op Drenthe in 2030, 2050 en 2100 een besluit genomen over het ruimtelijk-economisch beleid en bijbehorend instrumentarium en de basis voor de doorvertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

Wanneer	Wat	Besluitvorming door
December 2023	Startnotitie Lancering online Atlas Lancering website	Provinciale Staten Gedeputeerde Staten Gedeputeerde Staten
Q4 2024	Contournota + Notitie Reikwijdte en Detailniveau	Provinciale Staten
Q4 2025	Vrijgeven ontwerp Omgevingsvisie Drenthe + Milieueffectrapport voor inspraak	Gedeputeerde Staten
Q2/3 2026	Omgevingsvisie Drenthe + Nota van beantwoording	Provinciale Staten

Betrokkenheid Provinciale Staten gedurende het proces

Het vaststellen van een nieuwe Omgevingsvisie is een belangrijk en omvangrijk besluit. We achten een nauwe betrokkenheid van Provinciale Staten bij het proces van belang, waarbij balans moet zijn tussen de rol als gekozen volksvertegenwoordiger en uiteindelijke beslissers.

In overleg met de Statengriffie is afgesproken om in te zetten op de volgende lijn:

- We organiseren op regelmatige basis informatie- en bijpraatsessies.
- Statenleden worden als toehoorders uitgenodigd voor relevante participatie-bijeenkomsten.
- Onze webpagina vormt ook voor Statenleden hét platform waarop ze zich kunnen informeren.
- We zorgen ervoor dat het debat in de openbaarheid van de Statenvergadering plaatsvindt.

Toewerken ...	Wanneer	Wie	Wat
... naar een contourennota			
Vorbereiding	Q3 2023	Bestuurlijk Drenthe	Symposium 'Horizon van Drenthe' 28 september 2023
	Q1 2024	Inwoners	Ophalen bij samenleving: wat wordt nu gewaardeerd en hoe kijkt men naar de toekomst?
Toekomstscenario's	Q2 2024	Medeoverheden	Aanscherpen en aanvullen scenario's
	Q3 2024	Inwoners (met nadruk op jongeren) Maatschappelijke organisatie	Spiegelen op toekomstscenario's. Wat spreekt aan, wat schrikt af. Wat adviseert men het provinciebestuur?
Contourennota en NRD	Q4 2024	Medeoverheden Maatschappelijke organisaties	Consultatie op concept Contourennota en Notitie Reikwijdte en Detail (NRD)
... naar een Ontwerp-Omgevingsvisie			
Notitie Reikwijdte en Detailniveau	Q1 2025	Iedereen	Mogelijkheid tot indienen van zienswijzen op NRD
Ontwerp Omgevingsvisie	Q2/3 2025	Medeoverheden Maatschappelijke organisaties	Consultatie op ontwerp Omgevingsvisie en Milieu Effect Rapportage (MER)
	Q1 2026	Iedereen	Mogelijkheid tot indienen van zienswijzen ontwerp Omgevingsvisie en MER
... naar besluitvorming Omgevingsvisie			
	Q2/3 2026	Iedereen	Inspraak bij Provinciale Staten
Continu	Q4 2023 - Q3 2026	Iedereen	Ongevraagd advies

Participatie per fase

9 Organisatie en middelen

Om van de nieuwe Omgevingsvisie een visie van ons allemaal te maken is een brede betrokkenheid nodig. In eerste instantie intern om tot toekomstscenario's en beleidsopties te komen. In tweede instantie extern voor de gespreken met medeoverheden, inwoners en maatschappelijke partners.

Bestuurlijk

De portefeuillehouder Ruimtelijke ordening is bestuurlijk opdrachtgever. Ambtelijk opdrachtgever is de domeinmanager Ruimte. De samenwerking tussen de verschillende portefeuilles in het fysieke domein is essentieel om tot een gewogen afweging voor de verdeling van de ruimte te komen voor de verschillende functies en opgaven. Gedeputeerde Staten is daarom het gremium voor de integrale afweging van de ambities.

Ambtelijk

Het Centraal Management Overleg (CMO) heeft een rol in het aanbrengen van scherpste op het toekomstperspectief van Drenthe en de relatie met de verschillende beleidsdomeinen en bestuurlijke realiteit. Ook ziet dit overleg toe op de samenhang met andere lopende programma's, zoals het DPLG, de ontwikkeling van een landbouwkoers, de uitwerking van Water en Bodem Sturend en de Sociale agenda/brede Welvaart.

Intern werken we ambtelijk met een kernteam, een inputgroep en een brede afstemmingsgroep, met als respectievelijke opdracht het organiseren van de dagelijkse procesgang, de inhoudelijke inbreng en de ambtelijke advisering.

Kostenraming

De verwachte kosten van het project zijn 650.000 euro voor de periode 2024-2026. De projectkosten worden gedekt uit de begrotingen voor 2024, 2025 en 2026.

Projectonderdeel	Kosten (in €)
Ontwikkeling scenario's voor beleid	150.000 (inhuur)
Opstellen Milieueffectrapport	80.000 (inhuur)
Participatie en communicatie	150.000 (materiaal en organisatie)
Onderzoek en ontwikkeling monitoring- en evaluatieprogramma	200.000 (inhuur)
Digitalisering (DSO)	70.000 (inkoop)
Totaal	650.000

Bijlage: overzicht inhoudelijke vraagstukken

Vraagstukken richting 2050

Brede Welvaart	Hoe komen we tot keuzes die bijdragen aan Brede Welvaart: een goede kwaliteit van leven in het hier en nu, die niet ten koste gaat van die van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld.
----------------	---

Water en bodem sturend

Water	De uitwerking van het principe Water en bodem sturend en de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zal met name leiden tot keuzes voor het waterbeheer in de beekdalen, de veengronden en grondwaterbeschermingsgebieden ten behoeve van drinkwaterproductie. Keuzes die zich kunnen bewegen tot het maximaal aanpassen van het watersysteem om weer-extremen op te vangen (natter, droger, waterkwaliteit) tot keuzes die ertoe leiden dat we vaker perioden met water-overlast en de gevolgen van droogte accepteren. Daarbij horen bijvoorbeeld afspraken hoe we het beschikbare water verdelen: welke maatschappelijke behoefte aan water krijgt voorrang op het moment dat er een tekort is. Daarbij speelt ook de vraag hoe invulling te geven aan de nationale keuze op basis van de doelrealisatie voor de KRW om bufferzones rond de beken in beekdalen in te richten en de opgave om strategische grondwatervoorraden te beschermen voor de toekomstige drinkwatervoorziening.
-------	---

Bodem en ondergrond	Welke keuzes maken we om het gebruik van de bodem voor onze maatschappelijke opgaven in balans te brengen met de draagkracht van het natuurlijk systeem, zodat er geen onherstelbare schade aan bodem en ondergrond optreedt.
---------------------	---

Landelijk gebied

Natuur en biodiversiteit	Welke keuzes kunnen we maken voor een toekomstbestendige ecologische hoofdstructuur (uitwerken robuust natuursysteem uit de huidige Omgevingsvisie Drenthe)? Het versterken van het bestaande Natuurnetwerk Nederland (NNN), een natuurinclusieve inrichting van andere functies, en de ontwikkeling van nieuwe natuur en bos in combinatie met andere opgaven, met nadruk op maatregelen voor het water en bodemsysteem. Hoe geven we invulling aan nationale keuzes voor de inrichting van overgangsgebieden en groenblauwe dooradering en de keuze om extra bos te realiseren.
--------------------------	---

Landbouw	Welke keuzes maken we voor een agrarische hoofdstructuur (uitwerking van het robuuste landbouwsysteem uit de huidige Omgevingsvisie Drenthe). Hoe bieden we perspectief voor de landbouw, in samenhang met keuzes voor het water- en bodemsysteem en natuur. Hoe geven we invulling aan de keuze voor de transitie naar kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw.
----------	---

Recreatie en toerisme	Recreatie en toerisme vormen een belangrijke economische pijler van Drenthe. Welke kansen bieden recreatie en toerisme (vrijtijdseconomie) voor de toekomst van Drenthe, hoe versterken we ons toeristische profiel en uitstraling en wat is de gewenste balans tussen de ontwikkeling van de vrijetijdssector en functies als natuur, landbouw en leef-omgeving.
-----------------------	---

Defensie	Gaat Defensie om meer ruimte vragen in Drenthe? Zo ja, waar? En kan deze ruimteclaim gecombineerd worden met Drentse opgaven voor water en natuur?
----------	--

Energie en Economie

Energie	Hoe gaan we na realisatie van de RES Drenthe verder met de energietransitie? Wat betekent de nationale keuze voor twee kernreactoren op termijn voor onze energievoorziening? Hoe geven we invulling aan de ruimteclaim voor energieproductie, energie infrastructuur en energieopslag? Hoe willen we onze ondergrond inzetten voor de energieopgave en wat betekent dat bovengronds?
---------	---

Economische ontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> • vestigingsklimaat/werklocaties • transitie circulaire economie 	Hoe komen we tot een regionale ruimtelijke strategie op basis van een visie op de Drentse economie in 2050. Een strategie voor onze corridors en economische clusters voor industrie, logistiek en andere bedrijvigheid. Hoe helpen we onze grote en kleine bedrijven te verduurzamen. Hoe maken we efficiënt gebruik van de ruimte en maken we de bestaande ruimte voor bedrijvigheid toekomstbestendig. Wat gaat de transitie naar een circulaire economie voor onze provincie betekenen?
--	---

Wat loopt er al?

Provinciaal

- In voorbereiding: nieuwe Sociale Agenda
- Brede Welvaartsmonitor Drenthe (door trendbureau Drenthe)

- Provinciaal Waterprogramma 2022-2027
- Te starten: aanpassing Regionaal Waterprogramma
- Uitwerking Deltaplan Ruimtelijke adaptatie in 3 werkregio's

- Uitwerking Strategie Bodem en Ondergrond

- In voorbereiding: Drents Programma Landelijk Gebied
- In uitvoering: Programma Natuurlijk Platteland (inclusief Drentse bomen- en bossenstrategie)

- In voorbereiding: Drents Programma Landelijk Gebied
- In voorbereiding: Landbouwkoersnotitie

- In voorbereiding: Beleidsvisie recreatie en toerisme
- In uitvoering: Programma Vitale Vakantieparken
- In uitvoering: Beleidsprogramma Nationale Parken 2023-2030

- Regionaal energiestrategie Drenthe (RES Drenthe)
- Cluster Energie Strategie (CES)
- Provinciaal Meerjarenplan Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK)
- In voorbereiding: Energievisie 2040

- In voorbereiding: nieuwe Economische koers
- In voorbereiding: GRIP op grote ruimtevragers (samenwerking met Rijk) en regionale programmeringsafspraken bedrijventerreinen

Nationaal

- Programma Water en Bodem Sturend
- Deltaprogramma (zoetwater, ruimtelijke adaptatie, waterveiligheid)
- Nationaal Waterprogramma 2022-2027

- Programma Bodem en Ondergrond
- Bodemrichtlijn
- Nationaal Programma Energie Hoofdstructuur

- Nationaal Programma Landelijk Gebied
- Nationaal Natuurprogramma / Agenda natuurinclusief

- Nationaal Programma Landelijk Gebied

- In ontwikkeling: Programma Defensie
- JPK Havelte als defensie terrein van de toekomst

- Programma Energiehoofdinfrastructuur (PEH)
- Programma Infrastructuur duurzame energie (Pidi)
- Nationaal Programma Energiesysteem (NPE)
- Nationaal Programma Regionale energiestrategieën
- Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK)
- Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI)

- Programma werklocaties, ruimte voor economische activiteit
- Programma Circulaire Economie

Vraagstukken richting 2050

Leefbare dorpen en steden

Verstedelijking	<p>Hoe brengen we de woonvraag en woonaanbod goed met elkaar in balans en hoe verduurzamen we de bestaande woon- en bedrijfsgebouwen. Hoe zorgen we voor balans tussen arbeid en werkgelegenheid en voorkomen we lange afstanden tussen wonen en werk.</p> <p>Hoe zorgen we voor meer aandacht voor de mogelijkheden in de bestaande bebouwde omgeving: verdichten, aanpassen, inpassen, rekening houdend met klimaatverandering, de inpassing van energie, aanzetten tot actieve mobiliteit (lopen/fietsen) en verbinding met het landschap.</p> <p>Hoe bouwen we energieneutraal, natuurinclusief en klimaatadaptief en gebruiken we hergebruikte en biobased materialen?</p> <p>Waar zitten beperkingen in uitbreiding vanwege slappe bodems, bodemdaling en ruimte voor water en waar zit eventueel ruimte voor uitbreiding?</p>
Bereikbaarheid en mobiliteit	<p>Wat betekent de mobiliteitstransitie voor goederen en personenvervoer en hoe zorgen we voor voldoende bereikbaarheid van wonen, werken en voorzieningen. Zowel in en naar de steden en dorpen als naar het landelijk gebied. Wat kunnen we met knooppuntontwikkeling en vervoershubs.</p>
Gezondheid	<p>Hoe zetten we de Drentse inwoners aan tot bewegen en gezond gedrag?</p>
Cultuur en elkaar ontmoeten	<p>Hoe voorzien we in voldoende ruimte voor cultuur, evenementen en ruimte om elkaar te ontmoeten.</p>
Ruimtelijke kwaliteit	
Cultureel erfgoed, Landschap, Aardkundig erfgoed, Archeologie, Stille en duisternis	<p>De grote ruimteclaims, met name die in het landelijk gebied, kunnen niet zomaar worden ingepast in het huidige landschap. Dit vergt ontwikkeling van nieuwe landschappen met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit en behoeften en waarden van de gebruikers.</p> <p>Hoe laten we ruimtelijk erfgoed (cultuurhistorie, gebouwde monumenten en archeologie, UNESCO werelderfgoed, ons landschap en aardkundig erfgoed) en het belang van stilte en duisternis een inspiratiebron zijn voor de verschillende ruimtelijke, economische en maatschappelijke opgaven.</p>
Leefomgevingskwaliteit: emissies van milieubelasting terugdringen	<p>De opgave is om de reductie van broeikasgassen en de emissies van milieubelastende stoffen te beperken, tot op het niveau waarop de resterende emissies andere opgaven en functies niet beperken.</p> <p>Wat is er aanvullend op de opgaven voor een schone bodem en water nodig voor een goede leefomgevingskwaliteit in Drenthe (schone lucht, hinder door geluid en geur, externe veiligheidsrisico's).</p>

Wat loopt er al?

Provinciaal

- In voorbereiding: ontwikkelstrategie voor regio Emmen
- In uitvoering: Woondeals
- In voorbereiding: nieuwe Woonagenda

- In uitvoering: Mobiliteitsprogramma 2021-2030

- In voorbereiding: nieuwe Sociale agenda
- In voorbereiding: nieuwe Cultuurnota

- In voorbereiding: doorontwikkelen Kernkwaliteitenbeleid/beleid Ruimtelijke kwaliteit
- In voorbereiding: Cultuurnota

- In voorbereiding: nieuw Milieubeleidsplan

Nationaal

- Programma woningbouw
- Verstedelijkingsstrategieën voor NOVEX-gebieden regio Groningen-Assen en regio Zwolle

- Meerjarenprogramma infrastructuur, ruimte en transport (MIRT)

- Nationaal preventieakkoord

- Programma Mooi Nederland
- Programma Ergoeddeal

- Klimaatakkoord
- Nationaal Milieuprogramma
- Programma groene en gezonde leefomgeving

